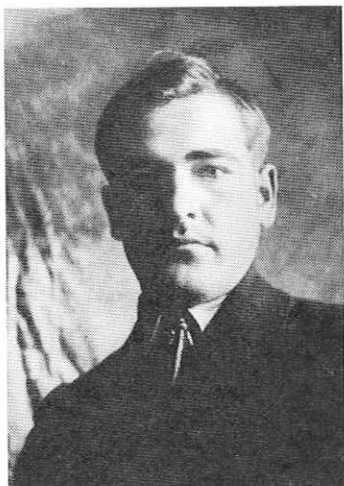

VALENTIN HODNIK, PLANINSKI SLIKAR (1896–1935)

BEBA JENČIČ

...kar svetla zarja
zlata z rumenimi žarki glavo trojno
snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja.
Bohinjsko jezero stoji pokojno.

(France Prešeren: Krst pri Savici)

Na pobudo Planinskega društva Kranj smo pred petimi leti v Gorenjskem muzeju v Kranju pripravili razstavo »Naše gore«, ki je prikazovala zgodovinski pregled upodabljanja visokogorskega sveta od začetka 19. stoletja do danes v oljni tehniki, pastelu in akvarelu. Že ob zbiranju gradiva se je pokazalo, da so gore s svojimi gmotami, previsi, skalami, predvsem pa z različnimi možnimi inačicami upodabljanja pritegovale številne slikarje in grafike. Mnogi med njimi so s svojim slikarskim razvojem vplivali in še vplivajo na mlajši rod slikarjev, vendar so nekateri med njimi, ki so se posvetili izključno upodabljanju gora, danes skoraj pozabljeni, njihova dela pa znana le nekaterim redkim poznavalcem, zlasti redkim ljubiteljem — planincem visokogorskega sveta. Med te slikarje sodi tudi Bohinjec Valentin Hodnik. Za obletnico Planinskega društva Kranj, ki slavi že 80 let svojega obstoja, smo pripravili razstavo z izborom Hodnikovih del.

Valentin Hodnik, po domače Bavant, se je rodil 1896. leta v Stari Fužini. Odraščal je v številni kmečki družini ob Bohinjskem jezeru in v zavetju vršacev nad njim. Prvi, ki je opazil njegovo nadarjenost in veselje do risanja, je bil nadučitelj Ivan Rihtaršič iz Srednje vasi. Na njegovo pobudo in s finančno pomočjo drugih je mladi Tinček odšel v Ljubljano na obrtno šolo (1909–1914), kjer je bil učenec prof. A. Repiča.

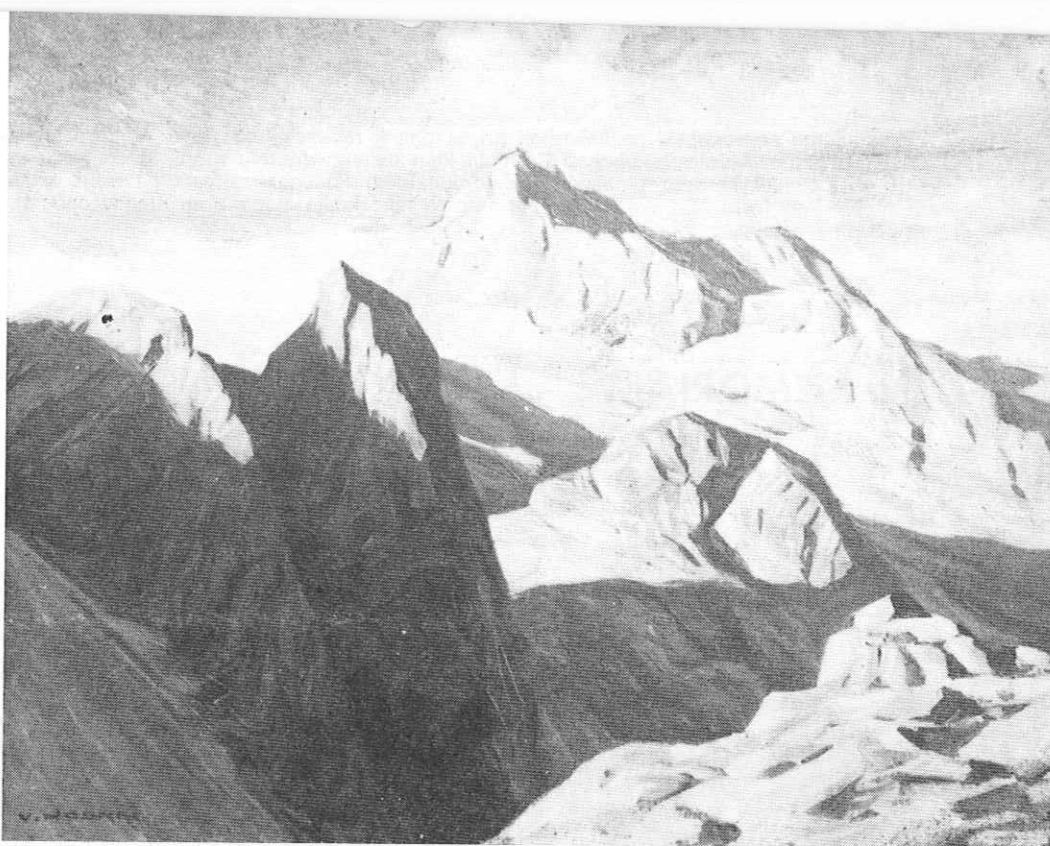
Že iz časa ljubljanskega šolanja sta ohranjeni dve kolorirani risbi, ki kažeta vpliv vesnjanov in Hodnikovo zanimanje za narodnopisno motiviko. Z deli je mladi Hodnik sodeloval tudi na XIV. umetniški razstavi v Jakopičevem paviljonu leta 1917. Tako se je tu seznanil z deli tedanjih vodilnih slovenskih slikarjev in kiparjev Jakopiča, Jame, Sternena, Dolinarja, Franketa, Gasparija, Klemenčiča, Smrekarja, Šantla, Vavpotiča in drugih. V tem času in vse do odhoda na akademijo so njegova dela pod vplivom tako impresionistov kot tudi vesnjanov. Za svoja dela izbira značilen secesijski format, motivno, kompozicijsko in izrazno pa navezuje na obe prej omenjeni vodilni smeri našega slikarstva. Takšna je oljna podoba »Breze« iz leta 1918, kjer se odraža prevladujoča impresionistična manira, na podobi »Gorenjka v narodni noši« iz 1920. leta pa poudarjanje narodopisne motivike. V nekaterih svojih slikah iz tega časa je poskušal bolj ali manj uspešno združevati zlasti pridobitve impresionistov, ko obravnava osvetljene, poudarjene gorske motive, medtem ko nenaglašeni, osenčeni deli ostajajo še na ravni, ki je značilna za predimpresionistično slikarstvo.

Leta 1921 in 1922 je preživel Valentin Hodnik kot študent Akademije za umetnost in umetno obrt v Zagrebu, kjer sta mu bila profesorja Kovačević in Vanka. Po ohranjenih skicah in risbah je moč ugotoviti, da se je trudil pri risanju figure, ki mu ni posebno ležala. Njegove figure so pojmovane kiparsko, so trde in večkrat celo okorne. Vendar pa v nekaterih skicah zaslutimo že ekspresionistične tendence, ki so prevladale v izrazitem, pretresljivem lesorezu »Bolečina«.

Zaradi težkega gmotnega položaja se je vrnil nazaj v Bohinj, nadaljeval svojo načrtano pot v slikanju gora in okolice Bohinja, večjega vpliva zagrebške šole pa poslej ni opaziti. V njegovih številnih slikah prevladujejo gore, ki jih je upodabljal predvsem realistično, z razpoloženskim pridihom. S potezo čopiča poudarja vsako skalo, razpoko, natančno podaja spreminjanje svetlobe in sence tako na skalnih gmotah kot na mehkih partijah snega in ledenikov. Njegovo slikarstvo tega časa kaže na dokaj mehko modelacijo skalnih gmot z realistično upodobitvijo gorskih vrhov in okoliške krajine. Ščasoma preide pri upodabljanju gorskih motivov v izredno značilno, rahlo stilizirano oblikovanje skalnih gmot, v sestav svetlih in temnih partij z omejeno barvno skalo.

V tem času se je tudi aktivno posvečal planinstvu in kot tak sodi med popularizatorje planinstva v Bohinju. Že leta 1919 je skupaj s prijateljem prof. Jankom Ravnikom zgradil pot iz doline Voje čez Vrtačo na Triglav, ki jo danes številni planinci poznajo pod imenom Ravnik-Hodnikova pot. Poznal je gore v različni dnevni in letni luči, v času jasnega ali viharnega neba, v igri lahkotnih meglic ali težkih grozečih oblakov. Podobe tega časa poudarjajo trdoto gora in neko posebno-ekspresivno moč; slikarjevo življenje

Triglav s soseščino

izpolnjuje odrekanje, bolezen in dokončno izgubljeno upanje, da bi se mu izpolnila želja po nadaljnjem šolanju in slikarskem izpopolnjevanju v svetu. Tako je ostal v Bohinju, kjer je neumorno delal in v svoja dela vnašal svoje neizpolnjene želje in sanje. Zato vrhove gora ali tišino Bohinjskega jezera ali samotni planšarski stan preveva tiha spokojnost, barvna skala postaja svetlejša, obrisi gora in panorame izgubljajo svoj trdi izraz.

Na številnih planinskih poteh je Hodnik ustvarjal akvarele in mnogo fotografiral, v skromnem ateljeju pa je te svoje zapise in doživetja prenašal na platno. Le redko je Hodnik upodabljal figuralne kompozicije, kolikor pa jih je, so motivno vezane na narodopisno motiviko, ki so jo zastopali vesnjani. Figure so večinoma postavljene negotovo, so okorne in neokretne. Zanimive in s precejšnjo mero humorja so tudi barvne risbe — ilustracije življenja ob Bohinjskem jezeru, ki jih je izdalo Prometno društvo za Bohinj po začetku leta 1930. Akvareli, ki so nastajali v naravi, so zapisi določenega trenutka, medtem ko je nekatere gradil z izredno natančnostjo in imajo predvsem dokumentarno vrednost (motivi iz Stare Fužine, pogledi na Bohinjsko jezero).

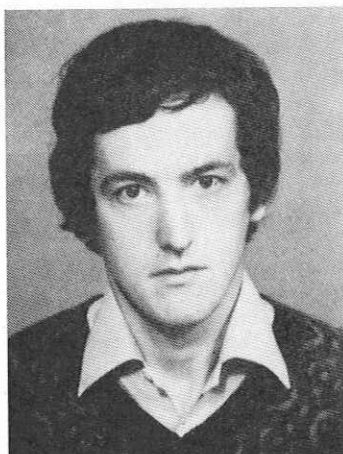
Nekatera dela, ki jih je Hodnik ustvarjal v zadnjih letih vse do tragične smrti leta 1935, kažejo doslej še ne doseženo pretehtanost, kompozicijsko trdnost in hkrati popolno barvno usklajenost oziroma uglašenost. Hodnikov opus, evidentiranih je prek 230 del, oziroma 229, ker je akvarel — Motiv iz Zagreba — last prof. J. Ravnika, na razstavi neznano kam izginil (izjava prof. J. Ravnika), je izredno številen in raznolik: od olj, akvarelov, risb, skic in raznih drugih priložnostnih del. Vendar pa je ostal slikar — krajinar. V številnih oljnih slikah je prikazal lepoto Bohinjskega jezera in okoliških gora: Pršivca, Vogarja, Planine na Kraju, Sedmerih triglavskih jezer, nešteti pogledov na Triglav, Tosca, Mišelj vrha in drugih, v mirni zasanjani zimi, mogočni večerni zarji ali krutem divjanju viharja. Prebil se je torej nad dokumentarnost gorskih vršacev okrog Bohinja, doživljal ta svet v osebnem pesniškem razpoloženju, pojmoval goro kot simbol in se pogosto enačil z upodobljenimi motivi. Čeprav žal ne poznamo njegovega celotnega opusa, kljub številnim slikam brez izrazitejših likovne vrednosti, pa z nekaterimi deli vsekakor sodi med tiste slovenske slikarje, ki so na svoja platna umetniško povzdignili naš gorski svet. Tudi zaradi tega so lastniki Hodnikovih del tako močno čustveno navezani nanje. Sodili smo, da je zaradi tega razstava izbora Hodnikovega opusa potrebno kulturno dejanje.

Zahvaljujemo se vsem, ki so kakorkoli pripomogli k realizaciji razstave: Kulturni skupnosti Slovenije, Kulturni skupnosti Kranj in Planinskemu društvu Kranj, ki so nas podprli pri razstavi in nam omogočili izdajo kataloga. Posebna zahvala pa velja vsem številnim lastnikom Hodnikovih del, saj smo le tako lahko evidentirali njegov opus ter pripravili razstavo.

IN MEMORIAM

Kaj je pravzaprav
to življenje?
Ali resnica?
Ali so sanje?
In ali je rojstvo
res začetek?
Ali nadaljevanje?

(T. Kuntner)

Marjan Aljaž

Marjan si takih vprašanj ni postavljaj, saj je poln načrtov trdno stal sredi življenja, spraševali pa smo se tako njegovi prijatelji ob preranem grobu. Nesmiselna nesreča je vzela moža mladi ženi, očeta nerojenemu otroku, sina materi, dragega prijatelja alpinistični in planinski družini.

Njegova velika ljubezen so bile gore. Leta 1972 je z uhojenih planinskih poti prišel pod stene in se z vsem žarom zapisal alpinizmu. Vsak je rad plezal s tihim, skromnim in zanesljivim tovarišem. V domačih gorah je preplezal prek 100 smeri vseh težavnosti, poznal je tudi francoske, švicarske, avstrijske, italijanske gore. Svoje gorniško znanje pa je s pridom uporabljal tudi kot alpinistični instruktor, kot vodnik na številnih izletih planinskega društva.

Koliko poti je ostalo za vedno neprehojenih na poti tvojega življenja, Marjan? Kar ne moremo verjeti, da je nekaj premagalo njegovo voljo — živeti.

Marjan, izgubili nismo le tebe, s teboj je odšel tudi košček nas. Vedno nam boš manjkal na naših poteh.

Tvoji prijatelji

Član AO pri PD Šmarna gora, se je smrtno ponesrečil na delovnem mestu dne 26. 6. 1979.

FRANC SLUGA — je bil rojen 28. septembra 1941 v Slovenskih goricah kot sin kmečkih staršev. Šolo je obiskoval v Desterniku pri Ptuj. Že mlad je prišel na Jesenice v Železarno za delom. Tam je imel prijatelje in začelo se je njegovo življenje v okolju, ki je značilno za železarno, za delavca v železarni. Bil je v poklicni gasilski brigadi in je imel ob svojem vsakdanjem delu tudi dovolj priložnosti za opazovanje življenja v svoji okolici. Najprej ga je seveda pritegnilo okolje, v kakršnem je pač bil. Pa ne tisto mrtvo, z železjem, z visokimi plavži, transportnimi trakovi, vročino in dimasto bleščavo, ki je največkrat zakrivala široka in zanimiva obzorja gora. Opazovanje življenja okoli sebe mu je počasi porodilo željo, da bi vse to, kar se dogaja, tudi ustavil, spravil na trenutek tisočinke sekunde in tako to gibanje, rast in zamiranje ohranil prihodnosti. Kaj je bolj prikladnega za tako željo kot — fotografski aparat. Z njim je začel prav kmalu in prav kmalu se je pokazalo, da ima za fotografijo tudi — smisel. Po motive je najprej šel v železarno samo, med tovariše ob delu, potem so ga začele pritegovati panorame, pokrajina, tista še neomadeževana, prvobitna, čista... Vedno pa se vrača k tovarišem ob delu in če vse to povežemo skupaj, dobimo izredno zanimiv fotografski opus, ki kaže na svojstveno usmeritev tega fotografa-samouka, za katero